

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie urządzania kursów rolniczych przy szkołach ludowych.

Wysoki Sejmie!

Od roku 1879 istnieją przy sześciu szkołach ludowych w kraju subwencyonowane z funduszu państwowego dopełniające kursa rolnicze, które mają zadanie podawać młodzieży nie obowiązanej do uczęszczania na naukę codzienną gruntowniejsze wiadomości z nauki gospodarstwa wiejskiego, wychodzące poza zakres tego, co w tej gałęzi nauk przyswojonym być może na nauce codziennej i na nauce dopełniającej.

Rada szkolna krajowa w odezwie swej z dnia 4. stycznia 1894 l. 61, wystosowanej do Wydziału krajowego, stwierdza, że kursa te pomimo dłuższego istnienia nie rozwinęły się dotąd należycie i nie wydały spodziewanych korzyści, a to głównie z tego powodu, że kierownictwo ich powierzyć musiano nauczycielom nie posiadającym potrzebnego uzdolnienia i że na naukę gospodarstwa wiejskiego tak szczupłą wyznaczono ilość godzin, iż o przysposobieniu uczniów do przyszłego zawodu rolniczego nie mogło być mowy.

Niedostatki te były c. k. Radzie szkolnej krajowej dobrze znane, lecz do usunięcia ich nie można było prędzej przystąpić, aż dokonana została reforma planów naukowych, podyktowana głównie ustawą kraj. z dnia 2. lutego 1885 (Dz. u. kr. Nr. 28).

Przez dokonanie tej reformy i nadania szkołom wiejskim przez plany i książki naukowe odpowiedniego kierunku, utworzono dopiero podstawę, na której dalsze wykształcenie młodzieży wiejskiej w kierunku praktycznym można oprzeć. C. k. Rada szkolna krajowa postanowiła też obecnie przystąpić do zreformowania i rozszerzenia powyżej wymienionych kursów rolniczych.

W tym celu zwołała ankietę i wysłuchawszy zdania rzeczoznawców, w jakiby sposób wspomniane kursa urządzać należało, uchwaliła projekt zasad, który Wydział krajowy ma zaszczyt w załączeniu przedłożyć Wysokiemu Sejmowi.

Powodzenie tych kursów, mających się według tego projektu przy szkołach cztero-klasowych niższego typu, zawisło zdaniem Rady szkolnej krajowej w pierwszym rzędzie od przysposobienia nauczycieli, którym się kierownictwo tych kursów powierzy. Od tych kierowników żądać się będzie nietylko fachowych wiadomości z nauki gospodar-

stwa wiejskiego, lecz także dokładnego obznajomienia się z praktyką gospodarską i zarządzeń gospodarstw włościańskich, a to głównie z uwagi na to, że nauka na tych kursach ma być ściśle zastosowana do przyszłych potrzeb uczniów i zmierzać będzie ku temu, aby uczniowie należycie uzdolnić do racjonalnego gospodarowania na roli, którą w przyszłości po rodzicach odziedziczą. Takiego praktycznego wykształcenia nie mogą im, zdaniem Rady szkolnej krajowej, udzielić Seminarya nauczycielskie, chociaż w ostatnich latach zaprowadzono w nich naukę gospodarstwa, udzielaną przez profesorów fachowych, gdyż Seminarya nie rozporządzają gospodarstwem praktycznym wzorowem. Potrzeba jest zatem pewną liczbę kwalifikowanych i w gospodarstwie zamiłowanych nauczycieli wiejskich wysłać na jeden rok za urlopem na dalszą naukę teoretyczną i praktyczną do niższych szkół rolniczych i na ten czas udzielić im odpowiednie stypendyum w kwocie około 300 zł. w. a. Stypendyści przysłuchiwaliby się nauce teoretycznej jako hospitanicy, korzystaliby ze zbiorów zakładu i pomocy nauczycieli jego w nauce własnej, a równocześnie braliby udział we wszystkich ćwiczeniach praktycznych i demonstracyach.

Mając powyższe względy na uwadze — Rada szkolna krajowa odniosła się do Wydziału krajowego z prośbą o wyjednanie u Wys. Sejmu dotacyi w kwocie 3.000 zł. na wyznaczenie dziesięciu stypendyów po 300 zł. dla frekwentantów, których się z grona nauczycieli szkół ludowych na te kursa poweła. Z kredytu tego tylko część w kwocie 1.000 zł. a. w. przypadnie do wypłaty w roku bieżącym, gdyż nauka rozpocznie się dopiero w miesiącu wrześniu.

Zarazem upraszała Rada szkolna krajowa o wyjednanie dla niej w Wys. Sejmie upoważnienia, aby powyższy wydatek w kwocie 1.000 zł. mogła pokryć z oszczędności budżetowych funduszu szkolnego krajowego roku bieżącego.

Po uchwaleniu przez Wysoki Sejm kredytu, zamierza Rada szkolna krajowa odnieść się zaraz do Wydziału krajowego w sprawie umieszczenia stypendystów w niższych szkołach rolniczych, a zarazem przystąpić do opracowania szczegółowego urzędzenia planu i książek samychże kursów rolniczych na podstawie załączonego projektu zasad.

Wprowadzenie nauki dopełniającej rolniczej w szkołach ludowych dla młodzieży wiejskiej, która przepisana naukę elementarną ukończyła, uważa Wydział kraj. za nader pożądaną. Warunkiem powodzenia takich kursów jest jednakże, ażeby nauczyciele do kierowania tymi kursami dopełniającymi powołani, byli należycie teoretycznie i praktycznie przygotowani. Osiągnięcie zaś tego celu dałoby się zdaniem Wydziału krajowego zapewnić przez urządzenie przy jednej w kraju szkół rolniczych specjalnych kursów w jednorocznych dla kandydatów na nauczycieli gospodarstwa wiejskiego. Nadto w celu należytego przyswojenia sobie sposobu nauczania tak ważnego przedmiotu, jakim jest nauka gospodarstwa wiejskiego, powinni frekwentanci uczęszczać na wykłady fachowych nauczycieli w niższej szkole rolniczej i wykładom tym się przysłuchiwać. Gospodarstwo szkolne zaś i zbiory naukowe stanowić muszą konieczny środek demonstracyi i nauki praktycznej.

Wydział krajowy spodziewa się, że w ten sposób przygotowane siły nauczycielskie stanowić będą dobry materiał na przyszłych kierowników kursów rolniczych przy szkołach ludowych i dlatego projekt Rady szkolnej krajowej urzędzenia kursów rolniczych powitać należy z uznaniem.

Wydział krajowy nie może jednak przy tej sposobności pominąć uwagi, iż gdy podniesienie rolnictwa i gospodarstwa krajowego leży zarówno w interesie kraju jak i państwa, słuszną byłoby rzeczą, ażeby do urzeczywistnienia tego pożytecznego dzieła, jakim jest przygotowanie sił nauczycielskich do nauki gospodarstwa wiejskiego, przyczynił się Skarb państwa subwencją w tej samej wysokości, w jakiej kraj przyczynił się zamierza. Gdyby zatem w latach następnych okazała się potrzeba wyznaczenia z funduszu krajowego pewnej dotacyi na stypendya dla nauczycieli gospodarstwa wiejskiego, sądzi Wydział kra-

jowy, iż wyznaczenie takiej dotacyi należałoby uczynić zawisłem od przyzwolenia z funduszków państwowych subwencyi w tej samej wysokości.

Gdy jednak Rada szkolna krajowa preliniuje na ten cel w roku bież. wydatek w kwocie 1.000 zł. i spodziewa się go pokryć z oszczędności budżetowych r. b., przeto Wydział krajowy ogranicza się na razie do przedstawienia Wys. Sejmowi żadanego przez Radę szkolną krajową wniosku, upoważniającego do pokrycia wydatku na stypendya z oszczędności budżetowych.

Wysoki Sejm raczy tedy uchwalić:

Sejm upoważnia Radę szkolną krajową do użycia kwoty 1.000 zł. z zaoszczędzeń budżetu krajowego funduszu szkolnego z r. 1894 na stypendya dla wykształcenia nauczycieli gospodarstwa wiejskiego przy szkołach ludowych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 12. stycznia 1894.

Marszałek krajowy:

Eustachy ks. Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:

Antoni Jaza Chamiec w. r.

Członek Wydziału krajowego.

PROJEKT ZASAD

urządzenia kursów rolniczych przy szkołach ludowych.

1. Na mocy artykułu 4. i 12. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 (Dz. u. kr. Nr. 53) urządzić należy stopniowo dopełniające kursa rolnicze.

2. Kursa te połączone będą ze szkołami ludowymi cztero-klasowymi po wsiach miasteczkach, z charakterem rolniczym, przy których gmina dostarczy potrzebnego ogrodu i pola, oraz osobnej sali szkolnej, a założone będą o ile możliwości po jednej w każdym okręgu szkolnym.

3. Zadaniem dopełniających kursów rolniczych będzie: rozwijać na podstawie nabytych w szkole ludowej wiadomości uzdolnienia uczniów do przyszłego zawodu rolniczego, przez udzielanie najgłówniejszych wiadomości z nauki gospodarstwa wiejskiego i pomocniczych nauk oraz przez praktyczne ćwiczenia i demonstracje.

4. Nauka teoretyczna odbywać się będzie tylko w kursie zimowym, od 1. października do końca kwietnia. Ćwiczenia i demonstracje praktyczne trwać będą przez rok cały, z wyjątkiem czasu pilnych robót gospodarskich.

5. Nauka teoretyczna traktować się będzie na podstawie osobnej, dla tych kursów ułożonej książki do czytania, praktyczna zaś w ogrodzie i polu szkolnym, oraz w gospodarstwach praktycznych w sąsiedztwie.

6. Czas trwania nauki rozciąga się na przeciąg trzech lat, w zimie w 10-ciu godzinach tygodniowo na każdym kursie, w lecie w kilku godzinach.

7. Przedmiotami nauki będą: 1) wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych, potrzebne dla gospodarstwa (kurs I.); 2) nauka rolnictwa i hodowli (kurs II. i III.); 3) najgłówniejsze zasady gospodarstwa a w szczególności urządzania stowarzyszeń rolniczych i ustawy, dotyczące gospodarstwa (kurs III.); 4) rachunki i geometrya; 5) stylistyka.

8. Uczęszczać na kursa rolnicze będzie młodzież miejscowa, która ukończyła szkołę ludową, mogą zaś brać w niej udział także uczniowie zamiejscowi. Udział w kursach rolniczych zastępuje obowiązek uczęszczania na ogólną naukę dopełniającą.

9. Nauki gospodarstwa wiejskiego udzielać będzie na kursach nauczyciel ludowy, wykształcony dodatkowo praktycznie w niższych szkołach rolniczych i egzaminowany z gospodarstwa w myśl artykułu V. rozporządzenia ministerjalnego z dnia 31. lipca 1886 Nr. 52.

10. Nauczyciel gospodarstwa będzie zarazem kierownikiem szkoły ludowej i kursów z nią połączonych.